

ՏԱԹԵՎ ԳԻՏԱԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՓՈԽԳՈՐԾՈՒՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ
ՆՅՈՒԹԵՐՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԵԼԻՍ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԵԼԻՍ՝ Արմենուհի Սարգսյան

Անի Հակոբյան

Նելլի Քոչարյան

Բովանդակություն

**ՓՈԽԳՈՐԾՈՒՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ
ՆՅՈՒԹԵՐՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԵԼԻՍ**

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....3

1.1 Փոխգործուն մեթոդներ.....

1.2 Պատմական նյութերի ուսումնասիրման մեր փորձից (փոխգործուն
մեթոդներով).....

Եզրակացություններ.....

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ: Ինչպես բոլոր ժամանակներում, այսօր էլ հայրենիքի պաշտպանության, ազատության, անկախության թեման մնում է օրակարգի գլխավոր և կարևոր խնդիրը: Նոր սերնդին կրթելը, որպես անհատի ձևավորման և զարգացման գործառույթները իրականացնելը, հայրենասիրության ոգով դաստիարակելը բոլոր ժամանակներում եղել է և կմնա հայ մանկավարժների գերնպատակը, որով էլ պայմանավորված է սույն հետազոտության իրականացումը:

Մայրենիի դասագրքերում ընդգրկված պատմական նյութերի ուսումնասիրման, ենթատեքստի գաղափարի բացահայտման շնորհիվ հնարավոր է ձևավորել սովորողների արժեհամակարգի որոշակի բաղադրատարրեր, քանի որ հենց այս տարիքում է ձևավորվում անհատը, քաղաքացին, ձեռք է բերում այնպիսի բարոյական որակներ, որոնք ապագայում վերափոխվում են սկզբունքների:

Մատաղ սերնդին հայեցի դիմագիծ հաղորդելու, հայրենասիրության ոգով դաստիարակելու նպատակով է պայմանավորված պատմական բազմազան նյութերի ընդգրկվածությունը Մայրենիի դասագրքերում, որոնց ուսումնասիրությամբ էլ պայմանավորված է մեր ատենախոսության թեմայի **արդիականությունը**:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆ Է բացահայտել պատմական նյութերի ուսումնասիրման գործընթացի առանձնահատկությունները տարրական դասարաններում՝ փոխգործուն մեթոդներով:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ԵՆ.

Բացահայտել պատմական նյութերի ուսումնասիրման առանձնահատկությունները փոխգործուն մեթոդներով:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈՂՆԵՐ: Հետազոտության ընթացքում կիրառվել են հետևյալ մեթոդները. ուսումնասիրվող թեմայի վերաբերյալ մասնագիտական և մեթոդական գրականության ուսումնասիրություն և վերլուծություն, դասալսումներ և փորձարարական դասերի վարում, դիտման մեթոդ, մտագրոհի մեթոդ, :

Տեսական մասում («Փոխգործուն մեթոդները և դրանց կիրառումը պատմական բնույթի նյութերն ուսումնասիրելիս») ներկայացրել ենք փոխգործուն մեթոդների վերաբերյալ տեսական նյութ՝ անդրադառնալով վերը նշված մեթոդների էությանը, առանձնահատկություններին, փոխգործուն մեթոդների տեսակներին, վերջիններիս նշանակությանն ու կիրառման ձևերին:

Հետազոտական բաժնում ներկայացրել ենք մեր հետազոտությունները, որոնց շրջանակներում կիրառել ենք **մտագրոհի մեթոդը** :

Հետազոտական աշխատանքներն իրականացրել ենք Կոտայքի մարզի Գեղաշենի միջնակարգ դպրոցում:

Ուսումնասիրության արդյունքներն ամփոփված են **«Եզրակացություններ»** բաժնում:

ՓՈԽԳՈՐԾՈՒՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՆՅՈՒԹԵՐՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԵԼԻՄ

1.1 Փոխգործուն մեթոդներ

Հաղորդակցական միջավայրի ստեղծումը կարևոր պայման է երեխաների մտավոր կարողությունների զարգացման համար: Գիտակ ուսուցիչը, եթե ուզում է հասնել հաջող արդյունքի, իր գործունեության մեջ պետք է ընդգրկի ուսուցման փոխներգործուն մեթոդները: Փոխներգործուն մեթոդներով ուսուցումը ենթադրում է այնպիսի մեթոդների համակարգի կիրառում, որը ոչ թե նախատեսում է ուսուցչի կողմից պատրաստի գիտելիքի մատուցում, մտապահում և վերարտադրություն, այլև ուսուցման ակտիվ ճանաչողական և պրակտիկ գործունեության ընթացքում գիտելիքների և հմտությունների ինքնուրույն ձեռքբերում: Ուսուցման ճանաչողական գործընթացը ակտիվացնելու համար կիրառվում են ուսուցման ավանդական մեթոդները՝ օգտագործելով այնպիսի հնարներ, ինչպիսիք են պրոբլեմային իրավիճակի ստեղծումը, հարցադրումը՝ ներառելով պրակտիկ վարժություններ, խնդիրներ:

Իհարկե, այս մեթոդների կիրառումն ուղղված է առաջնային գիտելիքի ձեռքբերմանը, մտածողության զարգացմանը, հետաքրքրությունների, հմտությունների, կարողությունների ձևավորմանը, սակայն պետք է հաշվի առնել, որ այդ գործընթացը բավականին ժամանակ է պահանջում և այդ պատճառով անհնար է անցկացնել ողջ ուսուցումը միայն փոխներգործուն մեթոդներով: Դրանց հետ զուգահեռ կիրառվում են նաև ավանդական մեթոդներ, ինչպիսիք են պատմելը, բացատրելը, դասախոսությունը: Փոխներգործուն մեթոդները պետք է կիրառվեն ուսուցման գործընթացի այն հատվածում, երբ անհրաժեշտ է զարգացնել աշակերի մտածողությունը, ճանաչողական ակտիվությունը, հաղորդակցական կարողությունը: Բայց կարևոր է նաև նշել, որ այս մեթոդների մեծամասնությունը բազմաֆունկցիոնալ նշանակություն ունի ուսուցման գործընթացում [5, էջ 26-49] :

Փոխներգործուն կամ ինտերակտիվ/inter-փոխադարձ, act-ազդել, ներգործել/նշանակում է փոխազդել, զրուցել կամ երկխոսել

- ուսուցանողի և ուսանողների ընդգրկուն փոխազդեցություն:

- ուսուցանողի դերը նպատակների իրականացումն է՝ սովորողների գործունեությունն ուղղորդելու ճանապարհով.
- ուսուցանողը մշակում է դասի պլանը, ընթացքը, յուրաքանչյուր քայլը, ամեն մի սովորողի կամ սովորողների խմբի անելիքը դասի ընթացքում.
- դասի պլանը վարժությունների ու առաջադրանքների շարք է. դրանց հաջորդական ընթացքը և կատարումն ապահովում են ուսումնական նյութի յուրացումը, ինչպես նաև ստեղծագործական մոտեցումների մշակումը:

Փոխներգործուն կամ ինտերակտիվ ուսուցման սկզբունքներն են. փոխազդեցությունը, փոխուսուցումը, սովորողի ակտիվությունը, համագործակցությունը, ինքնարտահայտման խրախուսումը, հետադարձ կապը:

Փոխներգործուն մեթոդների հիմքում ընկած է երկխոսությունը, ինչպես ուսուցչի և աշակերտների միջև, այնպես էլ իրենց՝ աշակերտների միջև: Երկխոսության ընթացքում զարգանում հաղորդակցման հմտությունները, խնդիրները վ միասին լուծելու կարողությունները, և ամենակարևորը զարգանում է աշակերտների խոսքը: Այս մեթոդների կիրառման նպատակն է աշակերտներին ներգրավել ինքնուրույն իմացական գործունեության մեջ, ստեղծել անձնական շահագրգռվածություն ցանկացած ճանաչողական խնդիրներ լուծելու համար, սովորեցնել կիրառել ուսանողների կողմից ձեռք բերված գիտելիքները: Փոխներգործուն մեթոդներին նպատակն այն է, որ գիտելիքների և հմտությունների ձեռք բերման գործընթացում ընդգրկվեն բոլոր հոգեկան գործընթացները (խոսքը, հիշողությունը, երևակայություն և այլն): Մրանք զուգակցվում են իյուստրատիվ մեթոդների հետ, կատարվում են մեխանիզմների, մոդելների, գծագրերի, ինչպես նաև ֆիլմերի, սլայդների, հետաքրքրիչ նյութերի ցուցադրություններ: Փոխներգործուն մեթոդների անվանման հիմքը փոխազդեցություն բառն է:

Փոխներգործուն մեթոդները նպաստում են նաև աշակերտների ճանաչողական գործունեությանը: Կառուցված են հիմնականում երկխոսության վրա, որը ենթադրում է մտքերի ազատ փոխանակում կոնկրետ խնդրի լուծման ուղիների վերաբերյալ: Այն բնութագրվում է աշակերտների ակտիվության բարձր մակարդակով: Տարբեր մեթոդներով ուսուցման և կրթական-արտադրական արդյունավետ գործունեության ակտիվացման հնարավորությունները բազմազան են, դա կախված է

համապատասխան մեթոդի բնույթից ու բովանդակությունից, կիրառման ձևից և ուսուցչի հմտությունից: Փոխներգործուն մեթոդները հիմնված են պրակտիկ գործողությունների իրականացման, խաղային գործունեության և ուսուցման ստեղծագործական բնույթի, ինտերակտիվության, հաղորդակցման, երկխոսության, սովորողների գիտելիքների և փորձի օգտագործման, խմբային աշխատանքի, գործընթացում բոլոր զգայարանների ներգրավման, շարժման և ռեֆլեքսիայի վրա: Այս մեթոդների կիրառմամբ ուսուցման գործընթացի արդյունավետությունը և արդյունքները պայմանավորված են նրանով, որ մեթոդների ստեղծումը հիմնվում է լուրջ հոգեբանական և մեթոդաբանական գիտելիքի վրա: Մեթոդների կիրառումը նպաստում է՝

- Ուսումնական դրական խթանի ձևավորմանը,
- Սովորողների ճանաչողական ակտիվության բարձրացմանը,
- Կրթական գործընթացին ուսանողների ակտիվ ներգրավմանը,
- Ինքնագործունեության խթանմանը,
- Ճանաչողական գործընթացների զարգացմանը՝ խոսք, հիշողություն, մտածողություն
- Ուսումնական նյութի առավելագույն մասի արդյունավետ յուրացմանը,
- Ստեղծագործական մտածելակերպի զարգացմանը,
- Աշակերտի անհատական հաղորդակցական-զգայական ոլորտի զարգացմանը

[8]:

Ուսուցման փոխներգործուն մեթոդներ: Փոխներգործուն աշխատելը նշանակում է երկխոսության մեջ գտնվել ինչ-որ մեկի հետ: Փոխներգործուն ուսուցումը ուսուցում է երկխոսության միջոցով: Այն ուսուցման տեխնոլոգիա է՝ հիմնված խմբում նրա մասնակիցների փոխազդեցության վրա, ուսուցման խնդիրների լուծման հարցում սովորողների ազդեցության վրա: Ինտերակտիվ ուսուցման էությունը կայանում է նրանում, որ սովորողները ընդգրկվում են ճանաչողական գործընթացի մեջ, նրանք հնարավորություն ունեն հասկանալ և հետադարձ կապի միջոցով ներկայացնել իրենց հասկացածը: Փոխներգործուն ուսուցումը ենթադրում է երկխոսության միջոցով շփման, կազմակերպում և զարգացում:

Փոխներգործուն մեթոդներ կիրառող ուսուցիչը հանդես է գալիս միջնորդի, վերահսկողի, կազմակերպողի, ուսուցանողի դերով: Նա պետք է միջնորդ հանդիսանա երեխայի և ուսուցանվող առարկայի կամ նյութի միջև, ուշադիր հետևի երեխային և անհրաժեշտ պահին օգնություն ցույց տա, շտկումներ անի, դասարանում ստեղծի բարենպաստ միջավայր և ուշադիր դիտարկի երեխայի վարքը, գնահատի հոգեկան և ֆիզիկական զարգացումը, հետևի, որ երեխաները իրար չխանգարեն: Ինտերակտիվ մեթոդները կիրառելիս ուսուցիչները պետք է հիշեն, որ.

- Բոլոր սովորողները պետք է այս կամ այն կերպ ներգրավված լինեն աշխատանքում:
- Հաշվի առնել սովորողների հոգեբանական վիճակը:
- Ցանկալի չէ սովորողների մեծաքանակ խումբը:
- Դասարանը պատրաստել աշխատանքը սկսելուն:
- Ուշադրություն դարձնել ժամանակին:
- Փոքր խմբերի ճիշտ բաժանում կատարել:

Ինտերակտիվ ուսուցման սկզբունքներն են.

- Փոխազդեցություն
- Սովորողի ակտիվություն
- Խմբային փորձի վրա հիմնվել
- Հետադարձ կապ [5, էջ 26-49]:

Խճանկար: Այս մեթոդի կիրառության ժամանակ աշակերտները խորամուխ են լինում ուսումնական նյութի որոշակի հատվածի, ասպեկտի, հիմնախնդիրների մեջ և դրանք ուսուցանում իրենց դասընկերներին:

Խճանկար մեթոդը բաժանվում է հետևյալ փուլերի.

1. Նյութի ուսումնասիրություն և տեղեկատվության հավաքում- աշակերտները բաժանվում են հենակետային խմբերի: Խմբի յուրաքանչյուր անդամ դառնում է որևէ ենթաթեմայի փորձագետ: Փորձագետները ուսումնասիրում են իրենց ենթաթեման, հավաքում են տեղեկատվություն:
2. Աշխատանք փորձագիտական խմբում- փորձագիտական խմբերի աշակերտները համեմատում են, հարստացնում իրենց նյութերը:

3. Աշխատանք հենակետային խմբում_ յուրաքանչյուր փորձագետ հենակետային խմբի մյուս անդամներին սովորեցնում է իր ենթաթեման:
4. Ավարտական աշխատանք- աշակերտներից յուրաքանչյուրը ներկայացնում է ամբողջ թեման:
5. Ամփոփում- արդյունքներն ամփոփվում են ըստ անհատական և խմբային ցուցանիշների [6, էջ 340]:

Շրջագայություն պատկերասրահում: Սա <<խճանկար >> մեթոդի տարատեսակ է, որի նպատակն է փոխանակել տեղեկություններ, մշակել գաղափարներ և կատարել անդրադարձ, ինչպես նաև զարգացնել լսելու, ինքնուրույն աշխատելու, քննադատաբար և ստեղծագործաբար մտածելու, ցածրաձայն խոսելու, աշխատանքի արդյունքը ներկայացնելու հմտություններ: Ուսուցիչն ուսումնական նյութը կամ առաջադրանքը բաժանում է 4-6 մասի և յուրաքանչյուր խմբին տալիս դրանցից մեկն ուսումնասիրելու: Խմբերի թիվը կարող է մեծ լինել նյութի մասերի թվից: Այդ դեպքում նյութի նույն մասը կուսումնասիրի 2 խումբ: Չորս հոգուց բաղկացած խմբերն աշխատում են տրված մասի վրա և ստեղծում նկար, կոլաժ, աղյուսակ, դիագրամ և այլն: Պատրաստի աշխատանքները փակցվում են պատերին՝ ստեղծելով պատկերասրահ: Խմբերի ներսում աշակերտները հաշվում են մինչև 4-ը, կազմում 4 նոր խումբ՝ ըստ իրենց համարների: Այս նոր խմբերը շրջում են պատկերասրահում՝ կանգ առնելով յուրաքանչյուր ցուցանմուշի մոտ, և տվյալ խմբի այն անդամը, ով մասնակցել է այդ ցուցանմուշի ստեղծմանը, մանրամասն ներկայացնում է աշխատանքը, պատասխանում հարցերին և մասնակիցների առաջարկությունների համաձայն՝ կատարում լրացումներ կամ ուղղումներ: Շրջագայությունն ավարտվում է, երբ բոլոր խմբերը ծանոթանում են բոլոր աշխատանքներին: Սրանից հետո բոլոր հիմնական խմբերն իրենց աշխատանքները նորից քննության են ենթարկում՝ այս անգամ արդեն համեմատելով մյուս աշխատանքների հետ և վերլուծելով առաջացած հարցերը: Բարձր դասարաններում նպատակահարմար է խմբերին առաջադրել թեմայի տարբեր մասեր [6, էջ 340]:

Պրիզմա: Սա շատ ակտիվ մեթոդ է: Խրախուսում է սովորողներին ազատ ու անկաշկանդ մտածել որևէ թեմայի շուրջ: Այն կիրառվում է բացառապես դասի սկզբնական, խթանման փուլում ապահովելով սովորողների ակտիվությունն ու

հետաքրքրությունը: Մեթոդի կիրառումն ապահովում է դասի հաջող մեկնարկը: Մեթոդի կիրառումն անցնում է շատ արագ և աշխույժ:

Մեթոդն արդյունավետ է այն խամանակ, երբ պահանջվում են կարճ, համառոտ բառերի, հատկանիշների, ցուցանիշների թվարկումներ: Խմբային քննարկումների նման ձևով կազմակերպումն ապահովում է ակտիվություն, աշխուժություն, ֆիզիկական շարժունակություն, թարմություն և հետաքրքրություն [2, էջ 501]:

Ձևագնդի: Ուսուցիչն աշակերտներին ներկայացնում է որևէ պատմություն, առաջադրանքն կամ կոմիքս:

Անհատական աշխատանք- ի՞նչ միտք է ծագում առաջին հերթին: Գրե՛ք ձեր գաղափարների ցանկն այս պատմության վերաբերյալ: Կազմե՛ք զույգեր և իրար ներկայացրե՛ք ձեր անձնական կարծիքները: Ապա միասին ձևակերպե՛ք երկուսիդ համար ընդհանուր 3-5 կարծիք, որոնք վերցված են ձեր անհատական կարծիքների ցանկից: Գրեք դրանք թղթի վրա: Կազմեք 4 հոգանոց խմբեր: Ներկայացրեք զույգերով կազմած կարծիքները և նորից ձևակերպեք 4 ընդհանուր կարծիքներ ամբողջ խմբի համար: Խումբը գրում է ֆրանք առանձին թղթի վրա: Երկուական 4 հոգանոց խմբերը միանում են, կազմում 8 հոգանոց մեծ խմբեր: Ներկայացնում են իրենց կարծիքները, պարզում նմանությունները և տարբերությունները: Նորից ձևակերպեք 4 ընդհանուր կարծիք ամբողջ խմբի համար: Խմբերի ձևակերպած բոլոր կարծիքները ներկայացրեք դասարանին: Սովորողների հետ տարեք անդրադարձ տալով հետևյալ բնույթի հարցեր.

- Ի՞նչ զգացումներ ունեիք մենակ աշխատելիս:
- Ո՞րն էր 2-ով աշխատելու առավելությունը մենակ աշխատելու համեմատ;
- Ո՞ր փուլում էին բոլորը հավասար և ակտիվ մասնակցում:
- Արդյո՞ք բոլորը մասնակցեցին քննարկմանը 8 հոգանոց խմբով աշխատելիս:

Միևնույն ժամանակ հետևեք խմբերի դեմ առ դեմ փոխազդեցությանը, և անհրաժեշտության դեպքում աշակերտների ուշադրությունը հրավիրեք դրա վրա՝ հատկապես ութ հոգանոց խմբերում: Աշակերտների համար ակնհայտ է դառնում, որ 8 հոգանոց խմբերով աշխատելն ավելի դժվար է:

Փոխներգործուն նշանների համակարգ: Իմաստի ընկալման փուլի համար նախատեսված արդյունավետ մեթոդական հնար է, որն օգնում է աշակերտին տեքստը կարդալու ընթացքում վերահսկել սեփական ընկալումը:

Այս մեթոդի էությունն է, որ կարդալիս արվում է փոխգործուն գրառումներ հետևյալ նշաններով.

V գիտեմ

— իմ իմացածին հակասում է

+ նոր տեղեկություն է

! հետաքրքիր է, կարելի է քննարկել

Կարդալու ընթացքում հարկավոր է լուսանցքում տեղադրել այդ նշաններն ըստ նյութի՝ ձեր իմացության և պատկերացման:

Բոլոր տեղերում կարիք չկա նշաններ դնել:

Այս գրառումներեն արտացոլում են տեքստի հետ սովորողի հարաբերությունները: Կրդալու ընթացքում արված նշումները ծառայում են որպես հարման տեղեկատու՝ հաստատված կամ հերքված պատկերացումներն ի հայտ բերելու համար:

Ընթերցումից ստացված տեղեկությունը դասակարգելու համար աշակերտները կազմում են կատարած նշումների իրենց անհատական աղյուսակը հետևյալ ձևով [7]:

Վենի դիագրամ: «Վենի դիագրամը» կառուցվում է 2 կամ ավելի շրջանազծերով, որոնք կենտրոնում ունեն հատման մակերես: Այս մեթոդը կիրառվում է ն՝ իմաստավորման փուլում , ն՝ կշռադատման փուլերում: Վենի գծապատկերի միջոցով կարելի է ցույց տալ տարբեր երևույթների, մարդկանց, առարկաների ընդհանրություններն ու տարբերությունները [1, էջ 144]:

Մտածի՛ր, գուգորդի՛ր, մտքե՛ր փոխանակիր: Այս մեթոդը արագ կատարվող համատեղ ուսումնառության վարժություն է, որն աշակերտներին առաջարկում է կշռադատել տեքստի շուրջ և փոխգործուն մեթոդով գործընկերների օգնությամբ ձևավորել իրենց մտքերը:

Ուսուցիչը նախօրոք թեմայի շուրջ հարցեր է պատրաստում, որոնք սովորաբար երկակի պատասխան են ենթադրում և աշակերտներին խնդրում է կրճատ գրել այդ հարցերի պատասխանները: Հետո աշակերտները զույգեր են կազմում

և միմյանց հետ մտքեր փոխանակում փորձելով գտնել այն պատասխանը, որն ամբողջացնում է իրենց երկուսի պատասխանները: Ապա ուսուցիչը հարցնում է զույգերից մի քանիսին, որոնք ներկայացնում են իրենց քննարկումների արդյունքները [2, էջ 138]:

Խմբավորում: Սա գրավոր վարժություն է, հնարավորություն է տալիս պատկերացնում կազմել տվյալ թեմայի վերաբերյալ, աշակերտների իմացության, ընկալումների և պատկերացումների մասին: Գրատախտակի մեջտեղում կամ թղթի կենտրոնում գրվում է որևէ առանցքային բառ: Մտագրոհի միջոցով գրվում է այդ բառին առնչվող բառեր և արտահայտություններ: Հետո գծիկով միացվում են այն բառերը, որոնք անմիջական առնչություն ունեն:

Առաջին անգամ կատարելիս պետք է ընտրել այնպիսի թեմա, որ խմբի բոլոր անդամների համար հոգեհարազատ լինի: Այն մեկ անգամ խմբով կատարելուց հետո աշակերտներն այնքան են հմտանում, որ կարողանում են կատարել ինչպես փոքր խմբերով, այնպես էլ անհատական:

Հնգյակներ: Այն իրենից ներկայացնում է մի բանաստեղծության, որի ստեղծման համար անհրաժեշտ է համադրել և արտահայտել դիպուկ արտահայտությունները, որոնք պարունակում են ներկայացվող նյութի մասին դատողություն: Հնգյակներ մեթոդը իրականացվում է կշռադատման փուլում : Հնգյակը ներկայացնելիս անհրաժեշտ է սկզբից ուղեցույց տալ, հետո օրինակով առաջարկել գրել սեփական հնգյակները:

Հնգյակ գրելու ուղեցույցներն են՝ առաջին տողը մեկ բառ է, որը նկարագրում է հասկացությունը / գոյական/, երկրորդ տողը՝ հասկացությունը նկարագրող 2 բառ՝ / ածական/, 3-րդ տողը՝ երեք բառ, հասկացության հետ կապված գործողություններ /բայեր/, 4-րդ տողը՝ 4 բառից կազմված նախադասություն, 5-րդ տողը՝ առաջին տողին հոմանիշ մեկ բառ: Երբ հնգյակները գրվեն, պետք է զույգերով քննարկել և մի քանիսը ներկայացնել: Հնգյակները հասկացությունների և ինֆորմացիայի կշռադատման, համադրման շատ արագ, արդյունավետ միջոց են [2, էջ 495]:

Ահատական աշխատանքի դեպքում զույգերն իրենց զարռումները ներկայացնում են միմյանց, ապա ողջ թիմին: Զույգի կամ թիմի ընտրությամբ աշխատանքը ներկայացվում է նաև ամբողջ դասարանին:

Խորանարդում: Օգնում է հարցը դիտարկել տարբեր տեսանկյուններց: Այս մեթոդը կիրառելու համար անհրաժեշտ է ունենալ սովորաթղթից կամ որևէ այլ նյութից պատրաստված խորանարդ, որի նիստերից յուրաքանչյուրի վրա գրված են առաջադրանքի կատարման հետևյալ կողմնորոշիչները՝ նկարագրիր, համեմատիր, վերլուծիր, կիրառիր, թեր և դեմ փաստարկներ բեր:

Սկզբում անհրաժեշտ է ուսումնասիրել առարկան կամ հասկացությունը, ներկայացնել և ձևակերպել առաջադրանքը: Խորանարդումը կարելի է կիրառել խմբային, թիմային քննարկումների ժամանակ, ինչպես նաև աշակերտներին առաջարկել որպես անհատական աշխատանք: Աշխատանքը կարող է կատարվել բանավոր կամ գրավոր: Քննարկելու համար տրվում է 2-4 ր. ժամանակ Ապա աշակերտներին ցուցում է տրվում , որ առարկայի կամ հասկացության մասին մտածեն ըստ խորանարդի նիստերին արված նշումների: Երբ խորանարդը նետելով տեսնում ենք <<Նկարագրիր այն>> գրությունը, նշանակում է՝ անհրաժեշտ է ուշադիր ուսումնասիրել և նկարագրել հասկացությունը, խնդիրը կամ առարկան: Քննարկումը կրկնվում է խորանարդի բոլոր վեց նիստերի վրա նշված նշումների համար:

Աշխատանքն ավարտելուց հետո աշակերտներն իրար են ներկայացնում խորոնարդի նիստերից յուրաքանչյուրի ուղղությամբ իրենց մշակած տարբերակը: Ի վերջո ամբողջ խումբն անդրադառնում է խորանարդի բոլոր նիստերին: Սովորաբար, յուրաքանչյուր զույգից մեկը, որին քաջալերում է գործընկերը, ներկայացնում է իր տարբերակը: Խորանարդումը կիրառելիս ամփոփման ժամանակ հաճախ ակնհայտ է դառնում, որ նիստերի հերթականությունը էական չէ: Կարելի է ըստ անհրաժեշտության քննարկել խնդիրը միայն մեկ տեսանկյունից : Աշակերտները ոգևորվում են այն բանից, որ ուսուցիչը ևս մասնակցում է և գրի է առնում իր տարբերակները [5, էջ 138]:

ԳՈՒՍ/ Գիտեմ, ուզում եմ սովորել, սովորել եմ/: Այս մեթոդը ենթադրում է օգտագործել գրաֆիկական կազմակերպիչ, որը 3 սյունակից բաղկացած մի աղյուսակ է և կարող է դառնալ աշակերտի ուղեցույցը կարդալու ընթացքում:

Աշակերտներին պետք է հարցնել, թե ինչ գիտեն դասի թեմայի մասին և իրենց ասածները գրի առնեն աղյուսակի առաջին սյունակի մեջ, թե թեմայի հետ կապված ինչ հարցեր ունեն և դրանք գրանցեն 2-րդ աղյուսակի մեջ:

Պետք է օգնել աշակերտներին՝ դասակարգելու իրենց գիտելիքներն ու հարցերը և կազմել մի առանձին ցուցակ, որին կանվանեն «Տեղեկատվության ինչ տեսակներից ենք ակնկալում օգտվել»։ Պետք է աշակերտներին առաջարկել կարդալ պատմությունը կամ ընտրված հատվածը և գտնել այն տեղեկությունները, որոնք պատասխանում են իրենց նախնական հարցերինկամ լրացնում են դրանք՝ ընդլայնելով թեմայի մասին պատկերացումները։ Իսկ, երբ աշակերտները վերջացնեն կարդալը, պետք է նրանց ուշադրությունը հրավիրել 3-րդ սյունակի վրա։ Պետք է թվարկեն թեմային վերաբերող նոր տեղեկությունները, որոնք հայտնաբերել են կարդալու ընթացքումն գրի առնեն 3-րդ սյունակում։ Երբ լրացվում է ԳՈՒՄ-ի աղյուսակը, ամփոփել ամբողջ դասարանի կամ առանձին աշակերտների կողմից դասակարգված ողջ տեղեկատվությունը [5, էջ 139]։

Հավասարապես լսել և աշխատել: Սրա նպատակն է լսել, խոսել, ներդրում կատարել և այլ սոցիալական հմտություններ ձեռք բերել։

Կազմել 4 հոգանոց խմբեր, տալ քննարկելու կամ աշխատելու թեմա։ Մինչև սկսելը յուրաքանչյուր խմբին տալ 12 լուցկու հատիկ։ Նրանք բաժանում են հատիկները խմբի անդամների միջև հավասարապես : Մեկ հատիկը նշանակում է խմբում խոսել 1 անգամ։ Յուրաքանչյուրը խոսելուց հետո իր հատիկը դնում է խմբի կենտրոնում։ Դա իրենց ներդրումն է խմբի աշխատանքին։ Վերջում կատարվում է հետևյալ անդրադարձը. արդյո՞ք խմբում միշտ լսում ենք ուրիշներին, արդյո՞ք հնարավորություն ենք տալիս արտահայտվելու քչախոսներին, ինչպե՞ս մենք կապակցեցինք մեր ելույթները, ինչպե՞ս է այս վարժությունը բարելավելու համագործակցությանը։

Գնահատման անիվ: Սրա նպատակը խմբի աշխատանքի գնահատումն է։ Աշակերտները պետք է իրենց խմբի աշխատանքի համար որոշեն գնահատման չափանիշներ։ Դրանց թիվը կարող է տարբեր լինել, սակայն չպետք է գերազանցեն 10-ը։ Գրատախտակին պետք է գրանցվեն բոլոր չափանիշները՝ բացառելով կրկնությունները։ Չափանիշները համարակալվում են։ Յուրաքանչյուր խումբ գծանկարում է 1 անիվ՝ անվաճաղերի այնքան թիվ, որքան որ չափանիշներ են ընտրվել։ Դրսի կողմից անցաճաղերի վրապետք է գրվեն չափանիշների համարները։ Անվաճաղերը ներկայացնում են մի սանդղակ, որի կենտրոնում ամենացածրը 0 կետն

է, իսկ շրջանագծի վրա ամենաբարձրը՝ 10 միավոր նշանակող կետը: Անհատները պետք է գնահատեն խմբի աշխատանքը՝ ըստ գանազան չափանիշների և յուրաքանչյուր չափանիշի հատկացնեն միավորներ՝ անվաճաղի վրա նշում կատարելով:

Երբ պետք է իմանալ դասարանի գնահատականը, ապա գնահատումը կարելի է կատարել նույն անիվի վրա: Այս դեպքում յուրաքանչյուր աշակերտ անվաճաղի վրա իր նիշն է դնում: Այս վարժությունը, դասընթացը, ուսուցչին, խմբի աշխատանքը և այլն գնահատելու արդյունավետ միջոց է:

Մասնակիցների համապատասխանության, որոնք ունեն առաջարկվող դերի հակառակ որակները կամ էլ ընտրությունը թողնել մասնակիցներին:

Գաղափարների / հասկացությունների/ քարտեզագրում: Սա մտքերի և դրանց փոխհարաբերությունների տարածական պատկերումն է: Օգնում է գիտակցված ձևով սովորել, ընդունել նոր տեղեկատվությունը և տեսողական պատկերի միջոցով ներկայացնել, թե ինչպես են տվյալ ոլորտի գաղափարները փոխկապակցվում:

Հասկացությունների քարտեզ կազմելու համար անհրաժեշտ է գլխավոր, առանցքային, հիմնական միտքը նշել թղթի մեջտեղում՝ ուղղանկյան ձևով: Այնուհետև կապակցված գաղափարները պետք է գրել կենտրոնական մքից ճառագայթող ճյուղերին: Բոլոր բառերը, արտահայտությունները գծերով միացնել կենտրոնին կամ ճյուղերին՝ ըստ դրանց՝ միմյանցից կախված լինելու հնագամանքի:

Մտքերի քարտեզագրումը կարելի է համարել մտքերի տարափի մի տարատեսակ: Իրականում դրանք երկուսն էլ նպատում են նոր նյութի տարբեր մեկնաբանությունների և տեսակետների կուտակմանը: Սակայն տարբերվում են միմյանցից: Այս դեպքում պատահական մտքեր ավելի քիչ են լինում, քան մտքերի տարափի ժամանակ: Այն իր կառուցվածքով զարկ է տալիս գաղափարների ներդաշնակեցմանն ու գաղափարների կերտմանը:

T-աձև աղյուսակ: Սա ճկուն միջոցներից է, միևնույն հասկացության, խնդրի 2 կողմերը համեմատելու համար: Այս աղյուսակը կազմված է երկու բաժիններից, ուր գրանցվում են միևնույն հասկացության, խնդրի հակառակ որակները, դրական կամ բացասական կողմերը, բերված են անհրաժեշտ փաստեր, տվյալներ և

հիմնավորումներ: Այս աղյուսակը կարելի է արդյունավետ օգտագործել դասի տարբեր փուլերում [2, էջ 496]:

Իրավիճակների վերլուծության մեթոդ: Իրավիճակների վերլուծության մեթոդի ժամանակ ներկայացվում է իրական կամ մտացածին իրավիճակ, որոնց շուրջ այնուհետև աշխատում ենք: Ուսուցիչը ընթերցում է կամ ֆիլմի տեսքով ներկայացնում է ընտրած թեման կամ ստեղծագործությունը, որի շուրջ սկսում է կատարվել քննարկումներ և վերլուծություն: Իրավիճակը պետք է համապատասխանեցվի սովորողների տարիքային առանձնահատկություններին և առնչվի նրանց առօրիայի հետ: Այս մեթոդի կիրառում է, նույնպես կարելի է կիրառել որպես տեսական մասին լրացում: Այս մեթոդը կիրառվում է փոքր կամ ենթախմբերի բաժանված մեծ խմբերում: Վերլուծական ընդունակությունների զարգացման համար խիստ օգտակար է որոշում կայացնելու, խնդիրներ լուծելու, բանակցելու վերաբերյալ իրավիճակների առաջադրում [5, էջ 45]:

Ապագայի անիվ: Ուսուցիչը գրատախտակի կենտրոնում գրում է որևէ հրատապ խնդիր, ապա աշակերտներին հնաձևարարում է մտազրոհի օգնությամբ թվարկել այդ խնդրի առաջացման պատճառները և գրել տրված բառի ներքևի մասում: Դրանք էլ իրենց հերթին կարող են բաղդատվել: Բառի վերևում գրվում են աշակերտների թվարկած հետևանքները խնդրի վերաբերյալ: Ամփոփելով, կարելի է հանձնարարել գրել փոքրիկ շարադրություն թեմայի վերաբերյալ:

Քառաբաժան: Հարմար է կիրառել ցանկացած տեքստի հետ աշխատելիս, մեծ և փոքր խմբերով աշխատելիս կամ անհատական աշխատելիս: Անհրաժեշտ է մաքուր թուղթ կամ գրատախտակ, որը պետք է բաժանել 4 մասի: Քառաբաժանը հիմնականում գրավոր աշխատանքի ձև է, քանի որ անհրաժեշտ է մտքերը համապատասխանաբար գրառել 4 բաժիններից յուրաքանչյուրում: Քառաբաժան մեթոդական հնարը կարելի է կիրառել խթանման և իմաստավորման փուլերում՝ պայմանավորված, թե յուրաքանչյուր քառակուսու մեջ ինչպիսի հարցեր և առաջադրանքներ պետք է առաջադրվեն [1, էջ 175]:

Դերային խաղ: Դերային խաղի հրահանգներում պետք է մանրամասն նկարագրվեն իրավիճակի բոլոր կողմերը: Հրահանգը պետք է խիստ սահմանափակումներ չունենա, որպեսզի չխանգարի մասնակիցներին այդ դերը

խաղալ իրենց պատկերացումներին համապատասխան: Դերային խաղերը կարող են ունենալ հստակ կառուցվածք ունենալ կամ ազատ լինել:

Դերային խաղերը նպաստավոր է կազմակերպել ինչպես իմաստավորման, այնպես էլ կշռադատման փուլերում:

Դերային խաղի կիրառման ընթացքում խումբը պետք է հետևի այդ խաղի ընթացքին: Չմասնակցողը կարող է դիտորդի դեր կատարել: Դերային խաղի ավարտը որոշում է ուսուցիչը:

Մեթոդն օգտակար է , երբ փորձում են ցույց տալ, որ նույն թեմայի շուրջ տարբեր մարդիկ, տարբեր կարծիքներ ունեն: Ցանկալի է ընտրել հետաքրքրիչ և տարբեր տեսակետներ պարունակող թեմաներ, հետևաբար, դրան մասնակցողները պետք է ներկայացնեն տարբեր տեսակետներ:

Դերային բաժանման համար կարելի է կիրառել հետևյալ քայլերը՝ պատահական բաշխում, սկզբում բաժնել գլխավոր դերեր, իսկ մնացածը՝ ըստ ցանկության [1, էջ 272]:

Ուղեղային /մտային/ գրոհ կամ մտքերի տարափ/ բրեյնստորմինգ/ : Մտքերի տարափ անվանում, քանի որ հաճախ խրախուսվում է պարզապես ուսումնասիրվող նյութի հետ այս կամ այն կերպ առնչվող բառեր թվարկելն ու գաղափարներ արտահայտելը: Խմբի անդամների առջև կոնկրետ խնդիր է դրվում. Նրանցից յուրաքանչյուրն արտահայտում է սեփական տեսակետները՝ առանց որևէ մեկնաբանության կամ գնահատական տալու: Բոլոր մտքերն ու գաղափարները գրանցվում են մաքուր թղթի կամ գրատախտակի վրա:

Մտքերի տարափը անցկացնելու հետևյալ յոթ կանոն կա.

1. Ցանկացած քննադատության բացակայություն
2. Գաղափարների խրախուսում
3. Մասնակիցների հավասարություն
4. Զուգորդումներ
5. Բոլորի մտքերի գրառում
6. Ճիշտ ու սխալի բացառում
7. Վերջնական վերլուծության ժամանակը:

Ուղեղային գրոհը գաղափարների վերարտադրման մեթոդ է: Մեթոդը նպաստում է սովորողների վերլուծողական և ստեղծագործական ունակությունների ձևավորմանը, ստեղծագործական մտածողության զարգացմանը: Մտքերի տարափը հեշտ կիրառելի մեթոդ է այն չի պահանջում երկար նախապատրաստում: Մտքերի տարափը օգտակար է ստեղծագործական մտածողության զարգացման համար, զարգացնում է լսելու կարողությունը և հաղորդակցվելու կարողությունը, ինչպես նաև նպաստում է համագործակցությանը [1, էջ 273]:

Բանավեճ: Բանավեճը կոնկրետ հիմնահարցերի վերաբերյալ հայացքների, կարծիքների փոխանակման, քննարկման ձևով ուսուցման ակտիվ մեթոդ է: Բանավեճի մեթոդը իրականացնում է ուսուցման գործընթացի բոլոր գործառնությունները: Բանավեճը որպես մեթոդ, մեկ հարցով կամ թեմայով սահմանափակված լինելու առանձնահատկությունունի և կառուցվում է որոշակի կարգով: Եվ քանի որ շատ մյուսի տեսակետները, բացառվում է ուրիշի խոսքն ընդհատելը:

Բանավեճի կազմակերպման քայլերն են՝

- Ներկայացնել թեման և դրա հետ առնչվող մարդկանց,
- Որոշել բանավեճի սահմանները, հստակեցնել, թե որոլորտներն են ընդգրկված լինելու ,
- Հստակեցնել բանավեճի նպատակը,

Հաղորդել այն ողջ ինֆորմացիան, որը կօգնի ներառել բանավեճն ընդհանուր դասընթացի շրջանակներում, պատրաստել այն առանցքային հարցերը, որոնք կապահովեն բանավեճի վերահսկողությունը, կպահպանեն նրա ուղղվածությունը և ինչու չէ կխթանեն [1, էջ 274]:

Նախագծային մեթոդ: Նպաստում է սովորել սովորելուն, ուղղորդում է իմացական գործընթացը, խթանում է հետազոտական աշխատանքը, ստեղծագործական միտքը: Նախագծային մեթոդը մանկավարժական մոտեցում է՝ ուղղված գիտելիքների կիրառմանը և նորերի ձեռքբերմանը: Սովորողի ակտիվ մասնակցությունը այս կամ այն նախագծի ստեղծմանը հնարավորություն է տալիս յուրացնել մարդկային գործունեության նոր ձևեր: Հետազոտական նախագիծը ըստ բովանդակության կարող է կիրառվել մեկ կոնկրետ առարկայի սահմաններում:

Նախագիծը կարող է լինել ամփոփիչ, երբ նրա կատարման արդյունքների հիման վրա գնահատվում է որոշակի ուսումնական նյութի սովորողների յուրացման մակարդակը, և ընթացիկ, երբ ինքնակրթության և նախագծային գործունեության համար առանձնացվում է ուսումնական նյութի մի մասը միայն: Հետագոտական նախագծի ուսումնական պրոցեսում ներառելը կազմակերպական առումով դժվար է: Ուսուցիչը ուսումնական տարին պլանավորելուց պետք է առանձնացնի գլխավոր թեմաները որոնք պետք է ուսուցանվեն նախագծի մեթոդով: Սովորողը պետք է հնարավորություն ունենա ընտրել նախագծի թեման, նրա իրականացման ձևը: Արդյունավետ է ոչ մեծ ծավալի մեթոդական հանձնարարականների կիրառումը: Նախագծի իրականացման ընթացքում ցանկալի է, որ ուսուցիչը լինի անկախ խորհրդատուի դերում: Սովորողների մոտ նախագիծ իրականացնելը դժվարություններ է առաջացնում, այդ դժվարությունները օբյեկտիվ բնույթուն են և դրանց հաղթահարումն էլ նախագծի մեթոդի առաջնային մանկավարժական նպատակն է հանդիսանում: Նախագծի իրականացման, ծրագրավորման հիմքում ընկած է նոր ինֆորմացիայի յուրացումը անորոշ իրավիճակում: Այս մեթոդը թույլ է տալիս ձևավորել այնպիսի որակներ, որոնք բացատրության միջոցով հնարավոր չէ զարգացնել, անհրաժեշտ է ներգրավվածությունը գործունեության մեջ: Սովորողները դառնում են պրոցեսին ակտիվ մասնակիցներ, նրանց մոտ զարգանում էին ինֆորմացիան վերլուծելու կարողությունը: Նախագծի կատարման ընթացքում սովորողները հայտնվում են անորոշ վիճակում, բայց դա ակտիվացնում է նրանց իմացական աշխատանքը: Սովորողները ձեռք են բերում ինտելեկտուալ գործունեության սեփական փորձ [1, էջ 275]:

Աշխատանք փոքր խմբերով: Աշխատանքը փոքր խմբերում ուսուցման ձև է, որը սովորողներին հնարավորություն է տալիս դասընկերների հետ փոխանակել իրենց գիտելիքներն ու փորձը, համատեղ լուծել խնդիրներ: Արդյունավետ խմբային աշխատանքի համար մարդկանց մեկ խմբում հավաքելը բավարար չէ: Դպրոցում հանդիպում են խմբերի տարբեր տիպեր, օր. դասարանը, գործնական աշխատանք կատարող աշակերտների խմբեր և այլ: Այս խմբերը միշտ չէ, որ համագործակցում է: Մասնագետներն առաջարկում են խմբերի դասակարգում՝ ելնելով ուսման արդյունավետությունից: Ուսանողների խմբավորումները, որոնցից պահանջվում է

միասին աշխատել, սակայն նրանք դրա համար շարժառիթ չունեն կոչվում են կեղծ խմբեր: Ավանդական խմբերը կազմվում են աշակերտներից, որոնց հանձնարարվել է միասին աշխատել, բայց դրա համար անհրաժեշտություն չկա: Արդյունավետ խմբերի անդամները ոչ միայն միասին աշխատելու հանձնարարություն են ստանում, այլև զգում են դրա անհրաժեշտությունը: Նրանք գիտակցաբար և ակտիվ համագործակցության մեջ են մտնում, քանի որ ունեն ընդհանուր նպատակ [1, էջ 274]:

1.2 Պատմական նյութերի ուսումնասիրման մեր փորձից (փոխգործուն մեթոդներ)

Ստորև կներկայացնենք մեր դասերից մեկը, որի ընթացքում կիրառել ենք փոխգործուն մեթոդներ:

ԴԱՍԻ ՊԼԱՆ

Դասարան՝ Երրորդ

Առարկա՝ Մայրենի

Դասի տեսակը՝ Համակցված դաս

Դասի թեման՝ Դուկաս Սիրունյանի «Մեր Անդրանիկը» ստեղծագործությունը

Անհրաժեշտ պարագաներ՝ դասագիրք, լուսանկարներ, ձայնարկիչ

Կիրառվող մեթոդներ՝ Ստագրոհ, զրույց, կանգառներով ընթերցանություն

Դասի նպատակները՝

1.Ուսուցանող

- Բնագիրը հասկանալով, արտահայտիչ, սահուն կարդալու կարողության ամրապնդում:
- Ինքնուրույն մտածելու, մտքերը բանավոր ձևակերպելու կարողությունների ամրապնդում:

- Վերլուծելու, բովանդակությունը վերարտադրելու կարողությունների ձևավորում:

2. Զարգացնող

- Ստեղծագործական մտածողության կարողությունների զարգացում:
- Ուսումնական գործունեության մեջ ընդգրկվելու ներքին պահանջմունքի զարգացում:
- Ուշադրության, հիշողության, երևակայության զարգացում:

3. Դաստիարակչական`

Հայրենասիրական դաստիարակություն:

Դասի խնդիրները`

- Կազմակերպել զրույց տեքստի բովանդակության վերլուծության և ենթատեքստի բացահայտման ուղղությամբ:
- Բայն անհրաժեշտ դեմքով և թվով գործածելու գործնական կարողությունների ձևավորում:
- Ուղղագրական հմտությունների ամրակայում:

Դասի վերջնարդյունքները`

- Արտահայտի իր կարծիքը քննարկվող հարցերի կապակցությամբ` հիմնավորելով դրանք:
- Սովորի որոշակի բառերի ուղղագրությունը

Դասը կազմակերպվում է ԽԻԿ համակարգով:

ԴԱՍԻ ԸՆԹԱՑՔԸ

- Ողջույնի խոսք
- Կազմակերպական մաս
- Տնային աշխատանքի ստուգում
- Նոր դասի հաղորդում

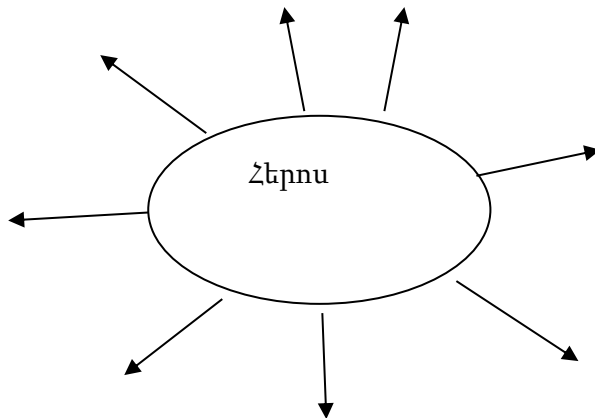
Խթանման փուլ

Նախապատրաստական զրույց անցկացրինք **հերոս** բառի շուրջ: Նշեցինք, որ հայ ժողովուրդն ունեցել է զավակներ, որոնք պայքարել են կա՛մ զենքով, կա՛մ գրչով: Նրանք հերոսացել են իրենց կատարած գործերով: Զրույցի ընթացքում տրվեցին հարցեր, որոնց միջոցով սովորողները սկսեցին առաջ քաշել սեփական տեսակետները:

Ինչպե՞ս են մարդիկ հերոսանում:

Ի՞նչ հերոսներ գիտեք:

Մտագրոհ մեթոդական հնարի միջոցով ներկայացվեցին **հերոս** բառին բնութագրող հասկացություններ, արտահայտություններ՝ ազնիվ, քաջ, ուժեղ, զորավար, իսելացի, հնչեցին հերոսների անուններ՝ Սասունցի Դավիթ, Հայկ, Տրդատ թագավոր, Վարդան Մամիկոնյան, Մեսրոպ Մաշտոց, Գարեգին Նժդեհ, Անդրանիկ:

Անդրանիկի անունը հնչելուց հետո ցուցադրվեց լուսանկարը /լուսանկարը տե՛ս հավելված 5/: Ներկայացվեցին նրա կյանքի պատմությունից դրվագներ. Անդրանիկը վաղ տարիքում կորցրել է ծնողներին: Ամուսնացել է, ունեցել է մեկ որդի, սակայն դժբախտաբար ն՛ կինը, ն՛ որդին մահանում են: Այդ դեպքերից հետո Անդրանիկը նվիրվում է հայրենիքի ազատագրության սուրբ գործին:

Իմաստի ընկալման փուլ

Բնագրի ընթերցում / աշակերտի կողմից/

Բնագրի ընթերցում /ուսուցչի կողմից/

Բնագրի ընթերցում՝ կանգառներով / բնագիրը տե՛ս հավելված 3/:

Կանգառներով ընթերցանության համար նախատեսված հարցեր.

1. Որտե՞ղ է ծնվել Անդրանիկը:

Աշակերտներ: Անդրանիկը ծնվել է Շապին Գարահիսարում:

2. Ի՞նչ առանձնահատկություններով էր օժտված նա:

Աշակերտներ: Նա ազնիվ էր, համարձակ, ուշիմ:

3. Ի՞նչ երազանքներ ուներ նա:

Աշակերտներ: Անդրանիկն ուզում էր սովորել, որ օգնի իր ծնողներին:

4. Ի՞նչ շրջադարձ է տեղի ունենում Անդրանիկի կյանքում:

Աշակերտներ: Նա թողնում է ուսումը և կռվում հայրենիքի համար:

5. Ըստ Անդրանիկի՝ Ի՞նչ պետք է անենք մենք ամեն օր:

Աշակերտներ: Նա ասում էր, որ ամեն օր գլուխներս բարձին դնելուց և քնելուց առաջ հիշենք, թե այդ օրը ինչ ենք արել մեր ազգի համար:

Լեզվական աշխատանքներ

Բնագրից դուրս գրեցինք գոյականներ, հարց ու պատասխանի միջոցով նշեցինք գոյական անունը, տեսակները՝ բացատրելով ուղղագրությունը:

Ո՞րն է կոչվում գոյական:

Աշ.: Առարկա ցույց տվող բառերը կոչվում են գոյականներ:

Գոյականները քանի՞ տեսակ են լինում:

Աշ.: Գոյականները լինում են հատուկ և հասարակ:

Հատուկ գոյականները գրվում են մեծատառով, իսկ հասարակ գոյականները՝ փոքրատառ:

Բնագրից դուրս գրեցինք հատուկ գոյականները՝ Անդրանիկ Օզանյան, Շապին Գարահիսար:

Մեկնաբանվեցին **ուշիմություն, ազատագրություն, համբավ** բառերի իմաստները:

Ուշիմություն, ուշիմ- գիտակ

Ազատագրություն- բռնի տիրապետությունից ազատել

Համբավ- հեղինակություն

Վերհիշեցինք **բայ** խոսքի մասը, բացատրեցինք դիմավոր և անդեմ բայերը, օժանդակ բայերի ուղղագրությունը, կիրառությունը գոյականի հետ:

Գործողություն ցույց տվող բառերը կոչվում են բայեր:

Անդեմ բայերը բայի ուղիղ ձևն են, օր.՝ երգել, նկարել:

Բայն ունի երեք դեմք՝ առաջին, երկրորդ, երրորդ: Առաջին դեմքով խոսողն արտահայտում է իր կատարած գործողությունը, օր.՝ Ես նկարում եմ: Երկրորդ դեմքը ցույց է տալիս խոսակցի կատարած գործողությունը, օր.՝ Դու նկարում ես: Իսկ երրորդ դեմքը ցույց է տալիս մի երրորդ մարդու կատարած գործողությունը, օր.՝ Նա նկարում է: Բայը բաղկացած է երկու մասից՝ հիմնական մաս և օժանդակ մաս: **Նկարում է** բայի **նկարումը** բայի հիմնական մասն է, իսկ է-ն օժանդակ մասը: Եվ բայը փոխվում է ըստ այդ դեմքերի: Բայն ունի երկու թիվ՝ եզակի և հոգնակի:

1-ին դեմք եմ, ենք

2-րդ դեմք ես, եք

3-րդ դեմք է, են /տե՛ս հավելված 6/:

Բնագրից դուրս գրեցինք գոյականի և բայի դեմքով և թվով կիրառմամբ օրինակներ:

Օր.՝ Անդրանիկ Օզանյանը ծնվել է:

Նա թողնում է հայրենի քաղաքը:

Չորավար Անդրանիկն ասում էր:

Կշռադատման փուլ

Աշակերտներին առաջարկում ենք բնագրից դուրս գրել Անդրանիկին բնութագրող բառերը: Այնուհետև հնչեց Անդրանիկի մասին երգ՝ Թովմաս Պողոսյանի երգացանկից «Անդրանիկ»

Տնային աշխատանք

Դասը հանձնարարեցինք պատմել որպես հեղինակ և որպես Անդրանիկ:

Հրաշք տեսրում գրել փոքրիկ տեղեկությունն Անդրանիկի մասին:

Առ. 2,

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ուսումնասիրելով պատմական նյութերի ուսումնասիրման գործընթացը փոխգործուն մեթոդներով՝ եկել ենք հետևյալ եզրահանգումների.

Մտագրոհ մեթոդական հնարի միջոցով ուսումնասիրելով «Մեր Անդրանիկը» պատմական նյութը՝ եկել ենք այն եզրահանգման, որ մեթոդն արդյունավետ միջոց է սովորողների ստեղծագործական, համագործակցային կարողությունների խթանման համար, օգնում է սովորողներին առանց կոմպլեքսների արտահայտել սեփական կարծիքը, տեսակետը, ինչու չէ, տալ նաև հիմանավորումներ:

Մեր իրականացրած փորձարարական դասի ընթացքում կիրառեցինք **մտագրոհ** մեթոդը, որի միջոցով սովորողները ներգրավվեցին դասապրոցեսին, ապահովեցին բարձր ակտիվություն և մասնակցություն:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Գյուլամիրյան Ջ. Մայրենիի տարրական ուսուցման մեթոդիկա, Եր., Ջանգակ, 2015:
2. Թորոսյան Կ., Չիբուխյան Կ., Բալայան Ա., Ինչպես պլանավորել Մայրենիի դասը 3, Եր., 2017:
3. Խաչատրյան Ս. (2004) *Ուսուցման փոխգործուն (ինտերակտիվ) մեթոդները*. ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն. Գիտական աշխատություններ, № 7. 133-139:
4. Սարգսյան Վ. ,Խաչատրյան Հ., Թորոսյան Կ., Ջիլավյան Ե., Մայրենի 3, Եր., 2017:
5. Ուսուցման ինտերակտիվ մեթոդների տեսությունն ու պրակտիկան, Եր., 2004:
6. <http://gspi.am/media/journal/2014n1b/37.pdf>
7. <https://docslide.net/education/-559f3faa1a28ab7b748b4741.html>
8. d5b8d682d5bdd5b8d682d681d5b4d5a1d5b6-d5b4d5a5d5a9d5b8d5a4d5b6d5a5d680d5ab-d5a4d5a1d5bdd5a1d5afd5a1d680d5a3d5b8d682d5b4d5a8